

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Ilustrace a grafika Specializace
Kniha a tvarování papíru

Bakalářská práce

AUTORSKÁ KNIHA

Výběr básní z knihy Kytice od Karla Jaromíra Erbena

Tereza Žukovská

Vedoucí práce: MgA. Mgr. Petra Soukupová
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Tereza ŽUKOVSKÁ**
Osobní číslo: **D18B0171P**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Ilustrace a grafika, specializace Kniha a tvarování papíru**
Téma práce: **AUTORSKÁ KNIHA NA VLASTNÍ TÉMA**
Zadávací katedra: **Katedra výtvarného umění**

Zásady pro vypracování

Komplexní realizace knihy

Tvůrčí záměr: Záměrem je vytvořit návrh publikovatelné knihy s tématem balady.

Způsob realizace: Kombinování různých materiálů a šití.

Cíl: Cílem díla je vytvořit autorskou knihu s tématem básní Karla Jaromíra Erbena.

Předpokládaný charakter výstupu: Výstupem budou 3 kopie knihy s minimálně 8 ilustracemi.

Rozsah průvodní zprávy: Průvodní zpráva bude vytvořena v rozsahu minimálně 8 normostran.

Rozsah teoretické části: **min. 8 normostran textu**
Rozsah praktické části: **vyplyne ze zpracování BP**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

Tobolka, Zdeněk. Kniha: Její vznik, Vývoj a rozbor. Praha: Orbis, 1949
Kocman, Jiří H. Médium papír. Vyd. 2. Brno: Vutium, 2004. ISBN 80-214-2626-8.
Khel, Richard. Na papír napsáno a natištěno.
Korda, Josef. Papírenská encyklopedie. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1991. ISBN 80-03-00647-3
Khel, Richard. Poselství papíru. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-684-8

Vedoucí bakalářské práce: **MgA. Mgr. Petra Soukupová**
Katedra výtvarného umění
Oponent bakalářské práce: **MgA. Eva Majerová**
Katedra designu
Datum zadání bakalářské práce: **31. října 2020**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

Doc. akademický malíř Josef Mištera
děkan

Mgr. Jindřich Lukavský, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. října 2020

1 Reflexe procesu vlastní tvorby

Svou bakalářskou práci jsem pojala jako takové srovnání mé tvorby za 3 roky, co zde studuji. Doteď si pamatuji úkoly při přijímačkách na tuhle školu a jedním z nich byl i přebal na knihu Kytice od Karla Jaromíra Erbena (viz příloha č. 1.) a následně i ilustrace k baladě Vodník. Můj styl kresby byl velice miniaturní, drobný a pečlivý. Nedokázala jsem si představit, že nakreslím ilustraci větší než A4 a dá se říct, že jsem se toho i bála. Byla jsem spokojená ve svých miniaturních kresbičkách, a proto jsem i postupem času hledala způsob, jak vytvořit knihu bez toho, abych se jich musela vzdát. Většinou si lidé představí knihu jako svázaný text s kreslenými ilustracemi, ale kniha může mít i jinou podobu. Může být vyrobena z netradičního materiálu, jako třeba dřevo, kov, plast nebo látka. Ilustrace taky nemusí být kresleny jen tužkou, ale mohou vznikat pomocí vyřezávání, obtiskování nebo například šití. A přesně tímto způsobem jsem během studia začala knihu chápat. Při klauzurní práci jsem kombinovala ruční papír s vyšíváním a tím vznikla zajímavá knížka plná jednoduchých metaforických básní a v tu chvíli jsem si uvědomila, že experimentovat s materiálem mě docela baví. Uběhly 3 roky na této škole, které mi daly zkušenosti a naučily mě být více uvolněná co se týče ilustrace. Proto jsem si jako svou závěrečnou bakalářskou práci zvolila právě Kytici, abych sama sobě ukázala, jak moc jsem se za tu dobu posunula. Během studia mě napadalo víc témat na bakalářskou práci. Našla jsem zalíbení ve figurální kresbě, která mě bavila a podle hodnocení skvělého pana profesora Borise Jirků očividně bavila i jeho. Měla jsem představu vytvořit velkoformátovou knihu plnou figurální kresby, ale v období uzavřené školy moje vášeň k figuře opadla. Často jsem přemýšlela i nad tématem vztahů, randění a sexu, ale uvědomovala jsem si, že mi všeobecné psaní moc nejde, a tak tenhle nápad taky nepřicházel v úvahu. Napsat knihu ani nebyl můj sen, zajímal mě vždy jen proces výroby knihy nebo čehokoliv tomu podobného. Časem jsem si uvědomila, že to, co chci i do budoucna dělat a co mě zajímá je technická část knihy. Materiál, výroba, nářadí a preciznost. Přemýšlení nad každým milimetrem, odhad, logika, počty. A to se mi taky splnilo, protože díky předmětu praxe jsem se dostala do malého grafického studia v Praze, kde už druhým rokem pracuji jako knihařka. Tohle studio se hodně zaměřuje na ruční práci spojenou s designem, což je přesně to, co mě baví. Tam jsem se naučila přesnosti a čistotě, a tak jsem měla možnost se zase

ve škole věnovat experimentu a zkoušení. Zpátky ale k bakalářce. Definitivně jsem se rozhodla, že knihu jako takovou psát nechci, a tak mi zbyla možnost si vybrat nějakou stávající a ilustrovat ji. Knihy moc nečtu, proto nemám ani žádnou oblíbenou, zároveň jsem nechtěla jen tak sáhnout po nějaké neznámé. A pak mi to došlo. Ukončím školu tím, čím jsem ji taky začala. A bylo jasno. Vybrala jsem si Kytici nejen proto, že ji znám, ale hlavně proto, abych si uvědomila, že dokážu víc než jen malou drobnou kresbičku. V tomhle vidím i sebe. Když jsem se sama přistěhovala do Plzně z opačného konce republiky, byla jsem ustrašená a bez zkušeností. Neznala jsem nikoho. Časem jsem díky skvělé spolubydlící z kolejí zažila spoustu nových věcí a poznala skvělé lidi. A vím, že zvládnou i to, čeho jsem se dříve bála. Co se samotného Erbenova díla týče, tak sbírku tvoří balady, které vychází z lidové tradice. Vše se často točí kolem lidských vztahů, především se řeší otázka ohledně viny, utrpení, trestu, který je často nepřiměřený. Kytice se skládá z 13 básní (Kytice, Poklad, Svatební košile, Polednice, Zlatý kolovrat, Štědrý den, Holoubek, Záhořovo lože, Vodník, Vrba, Lilie, Dceřina kletba, Věštkyňe) a já jsem si jako první vybrala baladu Kytice, protože se mi zdála jako dobrý začátek, nic drastického a složitého, jednoduchá báseň, která se na úvod hezky hodila. Pak následovala balada jménem Vodník. Tu mám ráda z filmového zpracování knihy. Baví mě kontrast mezi životy z podvodního prostředí a souše, ale přesto si k sobě najdou cestu, která ovšem díky matce chrání dceru, skončí tragicky. Jako třetí a zároveň poslední báseň jsem zvolila Polednici. Na tu vzpomínám z dětství, kdy jsme se ji museli ve škole učit nazpaměť a přednášet ji před celou třídou. Pro mě celkem děsivá vzpomínka, ale přesto jsem ji do svého díla chtěla zakomponovat. Rešerši ilustrací jsem na internetu ze zvědavosti hledala. Zaujaly mě černobílé kresby od Jana Zrzavého, které mají oválnou kompozici a jsou rozděleny do tří plánů. Nenašla jsem ale nikoho, kdo by ilustroval knihu jinak než kresbou, a to mé látkové verzi dodalo špetku originality.

2 Popis přípravy

2.1 Materiál

Ráda pracuji s ručním papírem a tohle byla i má původní představa vzhledu mého díla. Ale vzhledem ke covidové situaci, která mi neumožnila trávit čas v ateliéru a tím i využívat příslušné pomůcky na jeho tvorbu jsem se rozhodla, že budu muset vyrazit jiným směrem. Další z variant bylo vyšívání, které mě kdysi učila babička, ale tohle jsem po konzultaci s vedoucí ateliéru taky rychle zavrhla. Zpětně jsem za to hodně ráda. Přicházely samozřejmě i chvíle, kdy jsem se na to chtěla vykašlat, a tak jsem si dala pauzu od přemýšlení a nechala jsem tomu volný průběh. V tu dobu jsem byla u rodičů, kde se nachází spousta zdrojů inspirace. Moje máma je stejně tvořivý člověk jako já, hlavně v oblasti šití, takže u ní není nouze o látky, krajky, nitě a všechny různé komponenty. A tak jsem prohledala celý její pokoj a posbírala spoustu různých materiálů. Sedla jsem si k mému šicímu stroji a začala bezmyšlenkovitě tvořit (viz příloha č. 2.). Poslala jsem zkoušky vedoucí ateliéru a já věděla, že tohle bude ta pravá cesta. Šicí stoj jsem měla, teď už zbývalo jen sehnat potřebný materiál. Jednou z ekologičtějších variant byl sekáč, ovšem covidová situace mi nedala možnost ho navštívit, a tak jsem hledala jinou variantu. Shodou okolností v tu dobu moje kolegyně přitáhla do práce plnou tašku látek, které si koupila na tvorbu klauzurní práce. Sehnala je v obchodě v Praze, který prodává zbytkovou textilní metráž a galanterii, tudíž je to ekologičtější varianta. Nachází se tam originální materiály od designérů, ale také látky našich babiček, nebo zbytky látek, které by se ve fabrikách vyhodily. Tohle bylo přesně to, co jsem hledala. Pár dní na to jsem se do malého obchůdku vydala a našla tam vše potřebné. Od režné látky, která se skvěle hodila na základ knihy, přes záclonový materiál až po barevnější kousky. Výhoda tohoto obchodu od tradiční galanterie byla, že měli opravdu spoustu zajímavých druhů látky a tam jsem si vybírala jen podle toho, co mi přišlo zajímavé a na omak příjemné.

2.2 Proces tvorby

Materiál i stroj byl nachystaný, teď už bylo na čase se do toho pustit. Ač jsem si nikdy nemyslela, že na takový formát zvládnou vytvořit ilustraci, zvolila jsem velikost cca A3. A kupodivu látkové ilustraci takový větší formát sluší. Byla to výzva, ale pracovalo se mi s ním docela dobře. Představu jsem měla jasnou. Vytvořit velkou knihu, která nebude klasicky z papíru, ale bude vyrobena z látky včetně ilustrací. Otázkou byl text. Měla jsem kontakt na digitální tiskárnu, která zvládne tisk i na textil a nebyl by problém jim poslat kusy látky a nechat si text natisknout digitálně. Ale já mám raději kombinaci materiálů, a tak jsem se rozhodla text natisknout na nějaký papír a ten následně do knihy přišít. Nad výběrem papíru jsem zatím nepřemýšlela a zaměřila jsem se na tvorbu ilustrací. Nastříhala jsem si různé materiály a začala je k sobě ladit, překrývat, prošívat a kombinovat. Po chvíli nastal menší problém. Spoustu látek jsem sice měla, ale většina byla ve světlých tónech. A protože byly kvůli situaci zase všechny obchody zavřené, tak jsem si musela poradit jinak. Barvením. Doma jsem kvůli stěhování měla omezené možnosti, co se týče nějakých barev, ale díky tomu, že jsem renovovala zrcadlo a přestříkávala jsem ho na černo pomocí spreje, zkusila jsem ho využít i na látku. A fungovalo to lépe, než jsem si myslela. Problém byl vyřešen a já jsem dále pokračovala v šití. Ilustrace šly dobře, a tak následovalo vyřešit papír na text. Vzhledem k tomu, že pracuji v grafickém studiu jako knihařka, tak mám přístup ke vzorníkům všech možných druhů papíru. Zaujal mě japonský papír, který měl velice hebkou a dá se říct i látkovou texturu, ale v momentě, kdy jsem se dozvěděla, že jeden arch při nákupu min. 20 kusů stojí 200 Kč, hodně rychle jsem si to rozmyslela a pokračovala v hledání dál. V úvahu přicházel i klasický japonský papír v nízké gramáži, který je krásný, ale když jsem ho vyzkoušela přišít na látku, moc dobře to nedopadlo a trhal se. Potřebovala jsem něco lehce průhledného, na omak příjemného, ale zároveň pevného. A našla jsem. Mezi knihařskými plátny, která máme v práci jsem objevila v roli přesně ten materiál, který jsem potřebovala. Lehce průhledný, a i přes snahu se mi ho nepodařilo roztrhnout. A ještě lepší bylo, že na něho šlo krásně tisknout. Když jsem zjišťovala, co je to za materiál, bylo mi řečeno, že se používá při restaurování knih a je vyroben z plastu, tudíž, když se při opravě stránek lije papírovina na místa, kde papír chybí, tenhle materiál, který se vloží mezi strany, by neměl vsakovat papírovinu a měl by to hezky vylisovat. Takže jsem využila materiál, který je původně

na restaurování knih do knihy, ale úplně jiným způsobem. To se týče i gázy, ta se primárně používá v knihařině na zpevnění hřbetu. Já jsem ji přestříkala na černo a perfektně se mi hodila na tvorbu ilustrací a následně i desek. K nim se za chvíli dostanu. Měla jsem hotové ilustrace i texty balad. Zbýval způsob, jakým tu knihu sešiji. Přemýšlela jsem nad japonskou, ale ta mi nějak není sympatická, a proto jsem se nakonec rozhodla pro "V8". Takže jsem si vytvořila jednotlivá věčka, podle makety jsem na předem určené strany přišila texty i ilustrace a z nich jsem pak poskládala složky. Zbývaly jen desky. Chtěla jsem je tvrdé, aby knihu udržely v pevném tvaru vzhledem k tomu, že jednotlivé stránky moc pevné nejsou. Cílem bylo vytvořit desky, které budou jasně vyjadřovat temnotu a smrt, která je v baladách obsažena. Černá látka byl základ, pak přichází čas na titul, který je vytvořen z různých materiálů, které se v ilustracích objevují. Následovalo překrytí nerovnoměrně nastříkanou černou gázou, která tomu dodala temnou atmosféru. Aby byly desky tvrdé, všila jsem mezi látky i pevnou lepenku. Poté už zbývalo všechno sešít k sobě, což nebylo až tak jednoduché, ale nakonec to dopadlo dobře a látková verze byla hotová.

Hned co jsem dokončila textilní verzi bakalářské práce, byla na řadě verze tištěná. Všechny ilustrace jsem si nafotila a následně upravila. Vazbu této verze jsem původně taky chtěla "V8", ale vzhledem k tomu, že kniha obsahuje jen 3 balady, tak by byl výsledek moc tenký a vyšlo by to jen na pár stran. Proto jsem zvolila harmonikovou variantu, která knize dodá trošku větší tloušťku. Na řadě byl výběr papíru a nátisky. Chtěla jsem přírodnější zažloutlejší papír, ale to by hodně změnilo podtón fotek a strukturovaný papír by taky nebyl vhodná volba. A protože mám možnost v práci tisknout na ploter, tak jsem zkusila matný fotopapír ve střední gramáži a vyšlo to krásně a co se barev týče, ty se taky povedly. Tiskla jsem tedy na plachtu a tím pádem se mi z toho lehce dělala harmonika. Co se týče desek, tak ty jsem chtěla sladit s původní textilní verzí, a proto i tyto desky jsou z látky. Myslím si, že to k tomu sedí a dělá to knihu zajímavější.

3 Popis výsledného díla

Textilní verze ve velikosti 300 cm x 420 cm se sedmi ilustracemi tvoří 20 stran a je zhotovena v 1 kuse. Základem knihy je rezná látka, která slouží jako pevný materiál, na který se následně přišivaly ilustrace i texty. Díky tomu má kniha jasný tvar a základnu. Z ní jsou pak zhotoveny složky, do kterých jsem postupně vsívala obsah knihy. Ilustrace jsou ušity ze zbytků látek od záclonového až po úpletového materiálu. Vždy jsem se rozhodla podle citu a podle toho, jakým dojmem látka působí, a to hlavně na omak. Nechtěla jsem pouze jeden druh. Mým cílem bylo vytvořit knihu, která bude svým materiálem zajímavá. Proto jsem použila třeba i gázu, která se primárně využívá na hřbety knih. Využila jsem ji v knize, ale ne způsobem, jakým je určena. To znamená, že každý materiál se dá využít i jiným způsobem, než pro který byl vyroben. To samé platí i u materiálu, na který je vytištěn text. Jedná se o plast, který vzhledem připomíná japonský papír a používá se při restaurování knih. Desky knihy mají jako základ lepenku, která celkovou knihu zpevní. Lepenka je obšita taky vrstvami látky a je na nich vyšitý titul ze zbytkových odstřížků. Celá deska je pak přetažená obarvenou gázou a dává knize temnější charakter.

Co se týče tištěné verze knihy tak ta má velikost 18 cm x 25 cm a má taky 20 stran a je zhotovena ve 3 kusech. Pro tisk je použit matný fotopapír, na kterém hezky vynikly tištěné ilustrace, které vznikly nafocením původní textilní verze. Vazba je harmoniková a desky jsou opět z lepenky, která je obšita látkou a má stejný charakter jako původní verze. Je to z toho důvodu, aby k sobě díla ladila.

4 Resume

My bachelor's thesis is on the topic of ballads by Karel Jaromír Erben. The main theme of the poems is guilt and punishment. I chose it because we had the same topic during the entrance exams to this school. My goal was to make a book from non-traditional material. I chose the fabric. The whole book is made of different types of fabric and thus has an interesting character. The second version of the book is printed and has a fabric cover. The character of the book is mysterious and scary.

5 Zdroje

1. *Karel Jaromír Erben - Městská knihovna* [online]. [cit.2021-04-28]. Dostupné z: (<https://web2.mlp.cz/koweb/00/03/37/00/42/kytice.pdf>)